

1

Iz ornitološke raziskave: Repaljščica in košnja

// Davorin Tome

Z vidika trenutne naravovarstvene miselnosti je s travniškimi ekosistemi v večjem delu Evrope križ. Ne ustreza jim preveč vzdrževanja, ne ustreza jim premalo vzdrževanja. V prvem primeru iz njih nastanejo vrstno povsem osiromašeni travniki, v drugem se spremenijo v gozd – travniški organizmi ponovno ostanejo brez življenjskega prostora. In ko dodamo še pričakovanja kmetov glede hranilne vrednosti krme in »pričakovanja« travniških rastlin in živali glede njihovega preživetja, je večina razlogov, zakaj je ohranjanje narave na travnikih eden trših orehov, zbranih na kupu.

Ne tako zelo sodoben problem

Problem ohranjanja travnikov pa ni nov. O tem pričajo zapisi, ki so bili objavljeni že precej pred drugo svetovno vojno. Zgodnja košnja, na primer, je bila že takrat označena kot eden izmed dejavnikov zmanjševanja števila jerebic (*Perdix perdix*) in prepelic (*Coturnix coturnix*). Znanstveno podpora je razumevanje te problematike začelo dobivati predvsem v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja, k čemur je veliko pripomoglo spoznanje o kritični ogroženosti kosca (*Crex crex*) v Evropi. S sodobnimi raziskovalnimi pristopi so se takrat začeli polagati temelji naravi prijaznih ukrepov za upravljanje z naravovarstveno pomembnimi travišči.

Begavci in gnezdomci - dve različni zgodbi

Učinkovitost ukrepov pozne košnje na travnikih je bila testirana predvsem na pticah, pri katerih mladiči - begavci takoj po izvalitvi gnezdo zapustijo. Takšni vrsti sta na primer kosec in prepelica. Ker mladiči, poraščeni

s puhom, ne letijo, svet okoli sebe raziskujejo peš. Z raziskavami so ugotovili, da so, čeprav mobilni, zares varni pred koso šele štiri tedne kasneje, ko puh zamenja perje in lahko že letijo. Nekatere travniške vrste ptic, na primer repaljščica (*Saxicola rubetra*), imajo drugačno strategijo razmnoževanja. Njihovi mladiči gnezdomci so povsem nemočni po izvalitvi, zato še okoli dva tedna živijo v gnezdu sredi travnika. Zgolj kmečka logika je narekovala, da so tudi ti mladiči varni pred koso takoj, ko začnejo s prvimi polety, kar je še isti dan, ko gnezdo zapustijo.

Raziskave repaljščice

Repaljščica je zelo primerna za raziskovanja. Na travnikih gnezdi v dokaj velikem številu, poseda po visokih bilkah, kjer jo je lahko opazovati. Na Nacionalnem inštitutu za biologijo smo jo zato že leta 2000 izbrali za raziskave odnosov med človekom in naravo v kulturni krajini. V eni izmed raziskav smo testirali predvidevanje, da se mladiči košnji izogonejo že prvi dan, ko gnezdo zapustijo. Opremilimo jih z radijskimi oddajniki, da smo lahko natančno beležili njihove premike in vedenje. Potrdili smo, da so sposobni prvih poletov že prvi dan življenja zunaj gnezda, a obenem ugotovili, da še okoli dva tedna po tem pred nevarnostjo ne bežijo. Raje se potuhnejo v gosti travi, kjer čakajo, da huda ura mine. Njihov evlucijski spomin jim namreč pravi, da je največja nevarnost, ki jim grozi v tej starosti, kakšen skobec (*Accipiter nisus*) ali sokol. Proti tako spretnim letalcem pa je skrivanje v travi bistveno uspešnejša obramba od pobega. Prav nič pa jim ta strategija ne pomaga, ko jim zagrozi bližajoča se kosa. Repaljščici prijazna košnja naj bi se zato začela vsaj dva tedna po tem, ko mladiči gnezdo zapustijo, in ne že takoj naslednji dan, kot je do sedaj predvidevala kmečka logika. A to je seveda le en problem, ki desetka naše travniške ptice. ●

1: V eni izmed raziskav repaljščice (*Saxicola rubetra*) so raziskovalci Nacionalnega inštituta za biologijo z radijskimi oddajniki ugotovili, da mladiči ob zapustitvi gnezda lahko naredijo prve polete, a približno dva tedna po tem pred nevarnostjo še vedno ne bežijo.
foto: Davorin Tome

Vir:

TOME, D. & DENAC, D. (2012): Survival and development of predator avoidance in the post-fledging period of the Whinchat (*Saxicola rubetra*): consequences for conservation measures. – *J. Ornithol.* 153 (1): 131-138.